

Денисенко Є.М.

курсант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Христов Олександр Леонідович

доцент кафедри криміналістики, судової
медицини та психіатрії

к.ю.н.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ У СПРАВАХ ПРО НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ АВТОМОБІЛЯМИ ІЗ ПОДОЛАННЯМ СИСТЕМ ЗАХИСТУ

Розслідування незаконних заволодінь автомобілями, вчинених із подоланням систем захисту, характеризується проведенням важливих слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання доказової інформації для ефективного здійснення кримінального судочинства. Однією із найбільш поширених та інформативних слідчих (розшукових) дій на етапі досудового розслідування є допит.

Проведення саме цієї процесуальної дії дозволяє отримати від допитуваного ту інформацію, що становить інтерес для кримінального судочинства, зокрема у таких складних справах, як незаконні заволодіння автомобілями, що вчинені із подоланням систем захисту.

Допит – це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, котрі беруть у ньому участь, спрямований на одержання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [1, с. 187]. Крім своєї важливості, визначена нами процесуальна дія характеризується особливою складністю її провадження. Складність допиту полягає у чітко визначеній процесуальним законом формі його здійснення, що не допускає ніякого відходу від встановленого законодавством алгоритму, однак він також характеризується своєю індивідуальністю та неповторністю. Нерідко допит супроводжується різними складними ситуаціями. Серед таких ситуацій, наприклад, відмова допитуваного ставити підпис під своїми показаннями, відмова давати показання, неадекватна поведінка допитуваного тощо.

Кожен вид допиту характеризується притаманними особливостями з огляду на те, яке кримінальне правопорушення розслідується, яка слідча ситуація склалася, хто є суб'єктом допиту, та які проблеми і перешкоди виникають під час здійснення процесуальної дії.

Існує чимало точок зору стосовно тактики проведення допиту і не можна

стверджувати, що будь-яка з них є остаточно вірною чи навпаки. Зазначимо, що типовість певних ситуацій дає змогу розробити деякі методичні поради стосовно тактики проведення цієї процесуальної дії. Існують різні підходи стосовно визначення алгоритму допиту осіб, які мають відношення до незаконних заволодінь автомобілями, вчинених із подоланням систем захисту. Тактика допиту являє собою визначену систему ефективних прийомів, які мають значення для отримання об'єктивних та повних показань. Серед тактичних прийомів можемо виокремити такі, як: постановка різного роду запитань (основних, додаткових, нагадуючих, уточнюючих тощо), пред'явлення доказів (письмових, речових, одиничних, у сукупності, на одному допиті, на декількох допитах та ін.), ознайомлення допитуваного з іншими показаннями тощо.

У дослідженні незаконних заволодінь автомобілями, вчинених із подоланням систем захисту, особливого значення набуває розробка тактики допиту потерпілого, свідка і підозрюваного. Тактика допиту цієї категорії осіб має певну специфіку, оскільки напряду залежить від слідчої ситуації, що склалася на певному етапі розслідування. Зокрема слідча ситуація може бути конфліктною або безконфліктною. Виходячи з цього слідчий обирає певні тактичні прийоми (комбінації), що дозволяють отримати правдиві показання щодо обставин злочину [2, с. 84].

Тактика проведення допиту залежить перш за все від способу вчинення такого заволодіння (із застосуванням насильства, шляхом обману або зловживання довірою, відкритим способом тощо). Так, у випадку незаконного заволодіння автомобілем відкритим способом цілком очевидним є те, що потерпілий або свідок могли побачити злочинця, кількість нападаючих, запам'ятати їх особливі прикмети або впізнати когось. Також, існує ймовірність наявності свідків та очевидців злочину, які можуть дати показання стосовно нападу чи таємного заволодіння автомобілем. У таких випадках необхідно ставити запитання потерпілому та свідкам про кількість нападників, їх стать, приблизний вік, особливі прикмети, що говорили, чи були серед них знайомі тощо. У таких випадках у подальшому доцільним є проведення впізнання особи, що підозрюється у вчиненні злочину.

Під час допиту потерпілого від заволодіння автомобілем шляхом обману або зловживання довірою, враховуючи те, що потерпілий спілкувався зі злочинцем певний час, необхідно дізнатись чи були знайомі потерпілий із шахраєм, чи відома потерпілому його особистість, кількість злочинців, їх анкетні дані (якщо відомо), де та за яких умов відбулось передання автомобіля, про що говорили та ін. Слід враховувати, що у такому випадку заволодіння не пов'язане із подоланням систем захисту, адже особа вчиняє викрадення автомобіля вільно.

Більше труднощів викликає допит у справах про незаконне заволодіння автомобілем таємним способом. У таких випадках викрадачі дбають про особисту безпеку, уникають місць та часу, де вони могли б бути поміченими,

намагаються залишити якомога менше слідів, більш ретельно та професійно готуються до вчинення злочину.

Так, О.Л. Мішутчкін вказує, що під час допиту потерпілого від незаконного заволодіння автомобілем, необхідно отримати такі дані, як: анкетні дані власника та реєстраційні дані транспортного засобу; час на який був залишений автомобіль без нагляду; час виявлення пропажі; місце, з якого відбулось викрадення; марка, модель, колір, рік випуску, державний реєстраційний номер, ідентифікаційний номер VIN (за наявності), номер двигуна, кузова [3, с. 168]. На нашу думку, окрім цих даних необхідним є уточнення у потерпілого особливих прикмет автомобіля, очевидних несправностей (ум'ятин, тріщин, особливості нанесення фарби, візерунки тощо), а також особливостей салону автомобіля, що дозволить виокремити такий автомобіль із ряду інших.

Під час допиту осіб, що могли стати свідками чи очевидцями злочину, необхідно також визначити такий предмет допиту, як місце та вчинення злочину; кількість злочинців; їхні прикмети; спосіб проникнення у салон транспортного засобу, запуску двигуна, зламу протиугонних пристроїв, напрямок зникнення транспортного засобу та ін.

Ще одним видом допиту є допит підозрюваного у вчиненні незаконного заволодіння автомобілем, вчиненим із подоланням систем захисту. Під час такого допиту необхідно встановити відомості про особу підозрюваного; предмет злочинного посягання; місце, час та обставини вчинення злочину; спосіб та знаряддя, що були використані для злочину, а також можливих співучасників злочину. Крім цього, науковці акцентують увагу на необхідності постановки таких питань: чи мав підозрюваний інформацію стосовно потерпілого та предмета злочинного посягання; відомості про спосіб та знаряддя вчинення злочину; з якою метою було вчинено викрадення; скільки осіб брали участь у вчиненні злочину; чи вчиняв підозрюваний подібні дії раніше. Необхідно враховувати, що можуть виникнути різного роду конфліктні ситуації, коли підозрюваний може перешкоджати проведенню допиту, давати неправдиві показання та чинити інші дії. Задля уникнення таких ситуацій існує необхідність більш ретельної підготовки до таких ситуацій та завчасне планування способів їх уникнення.

Таким чином, допит є однією із найбільш трудомістких процесуальних дій. Не дивлячись на те, що на перший погляд допит є звичайною алгоритмізованою слідчою дією, він включає у себе багато етапів, серед яких підготовка, безпосереднє здійснення допиту та заключний етап фіксування інформації. Усі ці етапи можуть супроводжуватись непередбачуваними подіями та проблемними ситуаціями. Тому, слідчий повинен володіти достатніми навичками організації і тактики ефективного проведення допиту та одержання доказової інформації. Так, необхідним у справах про незаконне заволодіння автомобілями, вчинених із подоланням систем захисту є достатня обізнаність слідчого з особливостями розслідування даної категорії

злочинів, знання у сфері новітніх технологій, що використовуються для вчинення таких злочинів та безпосередніх способів їх вчинення. Задля цього важливим є ретельне вивчення методик та тактик розслідування незаконних заволодінь автомобілями, вчинених із подоланням систем захисту.

1. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / За ред. проф. В.Ю. Шепітька. 4-е вид., перер. і доп. Х.: Право, 2008. 464 с.

2. Христов О.Л. Протидія незаконним заволодінням транспортними засобами: криміналістичний аспект: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 148 с.

3. Мишуточкин А.Л. Особенности расследования краж автотранспортных средств, совершаемых организованными преступными группами : дисс. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность». Омск, 2000. 262 с.

Журавель В.В.

курсант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник – завідувач

кафедри теорії та історії

держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

д. ю. н., доцент

Боняк В.О.,

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ ЯК УЧАСНИКІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Обрана нами проблематика є досить актуальною з огляду на перебіг цьогорічних виборів Президента України та майбутніх парламентських виборів.

Мета нашого дослідження – висвітлити роль міжнародних офіційних спостерігачів у ході виборчого процесу в Україні.

Офіційний спостерігач – це особа, яка правомочна спостерігати за ходом голосування, підрахунком голосів, іншою діяльністю учасників виборів в період голосування та висвітлення їх результатів. Вони забезпечують зовнішньоорганізаційне спостереження за волевиявленням та підведенням підсумків голосування.

Міжнародне спостереження за виборчим процесом дуже поширене в багатьох країнах: сприяє недопущенню порушень і фальсифікацій, надає